

Trygg framtid for folk og natur.

Korleis treffe lovlege vedtak i politiske organ

Tema:

Lovlege enkeltvedtak i politiske organ

- Saksførebuing
- Grunngjeving
- Habilitet
- Følgjer av feil
- Lovlegkontroll

Korleis spiller sakshandsamingsreglane inn på handlingsrommet til dei folkevalde?

Forvaltningsloven

- regler om behandlingsmåten i forvaltningssaker

Forvaltningslovens formål:

- forsvarleg sakshandsaming
- sikre rette avgjerder
- effektiv forvaltning
- rettstryggleik
- være føreseieleg
- sikre høg tillit til forvaltninga
- partane skal få delta i prosessen (kontradiksjon)

Når politiske utval treff avgjerd i ei sak..

Tre alternativ:

1. Treffe vedtak i tråd med innstillinga
2. Sende saka tilbake for ytterlegare utgreiing/utsette saka, synfaring mv.
3. Treffe vedtak med resultat i strid med innstillinga (benkeforslag)

BENKEFORSLAG:

- Er saka tilstrekkeleg opplyst? (fvl. § 17)
- Er saka tilstrekkeleg grunngeve? (fvl. § 25)

Saksførebuing

■ § 16 Forhåndsvarsling

- før vedtak treffes må parten varsles – det kontradiktoriske prinsipp
- reell moglegheit til å ivareta interessene sine
- skal gis på eit tidlig tidspunkt i saka
- gis høve til å uttale seg innan ein gitt frist

§ 17, 1. ledd – Utredningsplikten

- Saka skal være **”så godt opplyst som mulig”** før vedtak fattes
- Gir uttrykk for ein relativ standard – **forsvarleg sakshandsaming**
- Kommunen har ansvaret for at saka er nok opplyst
- Plikta sett krav til kvaliteten på saksførebuinga

§ 17, 2. ledd – Informasjonsplikten

- Aktiv informasjonsplikt for kommunen
- Gir partane rett til å gjere seg kjent med nye opplysninger i saka
- Uttalerett, ikkje uttaleplikt, for partene – omsynet til kontradiksjon

Utgreiings- og informasjonsplikta

Benkeforslag;

Kva om ein politikar legg fra nye opplysningar i møtet?

- Er saka forsvarleg opplyst til at vedtak kan fattast?
- Har partane fått høve til å gjere seg kjend med dei nye opplysningane?

***

Vedtak om endring av skulestruktur (nedleggjing av skule)

- Vedtak som del av budsjettvedtak ikkje tilstrekkeleg
- Eiga forskrift (Udir-2-2012) om sakshandsaming.

Grunngeving (fvl. §§ 24 og 25)

KVIFOR SKAL VEDTAK GRUNNGJEVAST?

- Lettere å forsonse seg med vedtaket
- Lettere å vurdere om vedtaket skal påklagast
- Får grundigare avgjerder
- Bidreg til å skape meir konsekvent/stabil praksis
- Gjer det enklare for klageorganet/domstolane

KORLEIS?

Skal skriftleg vise:

- Rettsregel
- Dei faktiske forhold som er lagt til grunn
- Dei hovedomsyn som var avgjerande for den skjønsmessige vurderinga
- Partane sine anførslar?

BENKEFORLAG

Debatt i møtet er ikkje tilstrekkeleg!
Organet må selv grunnkje vedtaket.

Eksempel

Administrasjonen har avslått ein søknad om dispensasjon for bygging av hytte i strid med pbl. § 1-8 (forbud mot bygging i 100-metersbeltet langs sjøen). Vedtaket vart påklaga av den private parten. Saka vert lagt fram for politisk handsaming.

Innstilling til vedtak: *Klagen tas ikkje til følgje.*

Innstillinga er grunngjeve.

Forslag frå folkevald: Stryk ordet «ikkje».

Forslag til nytt vedtak vedteke med 5 mot 2 stemmer.

Klaga tas til følgje. Ingen ny grunngjeving.

HABILITET

Kva betyr det å være ugild?

Inkompetent?

Tar
utenforliggende
hensyn?

Uredelig?

Habilitet for folkevalde

Ugild – ut av saka!

(«tilrettelegge grunnlaget for» + «treffe avgjørelse»)

Omsyn bak reglane om habilitet:

- Tillit til kommunen sine avgjerder
- Sikre rette avgjerder
- Hindre tvil om truverda til dei som tek avgjerda

Ansvar:

Kvar representant må sjølv vurdere om han er ugild.
Har sjølv plikt til å melde frå i god tid.

Avgjerd:

Det kollegiale organet avgjer saka utan at vedkommande medlem deltek.
Simpelt fleirtall er tilstrekkeleg.

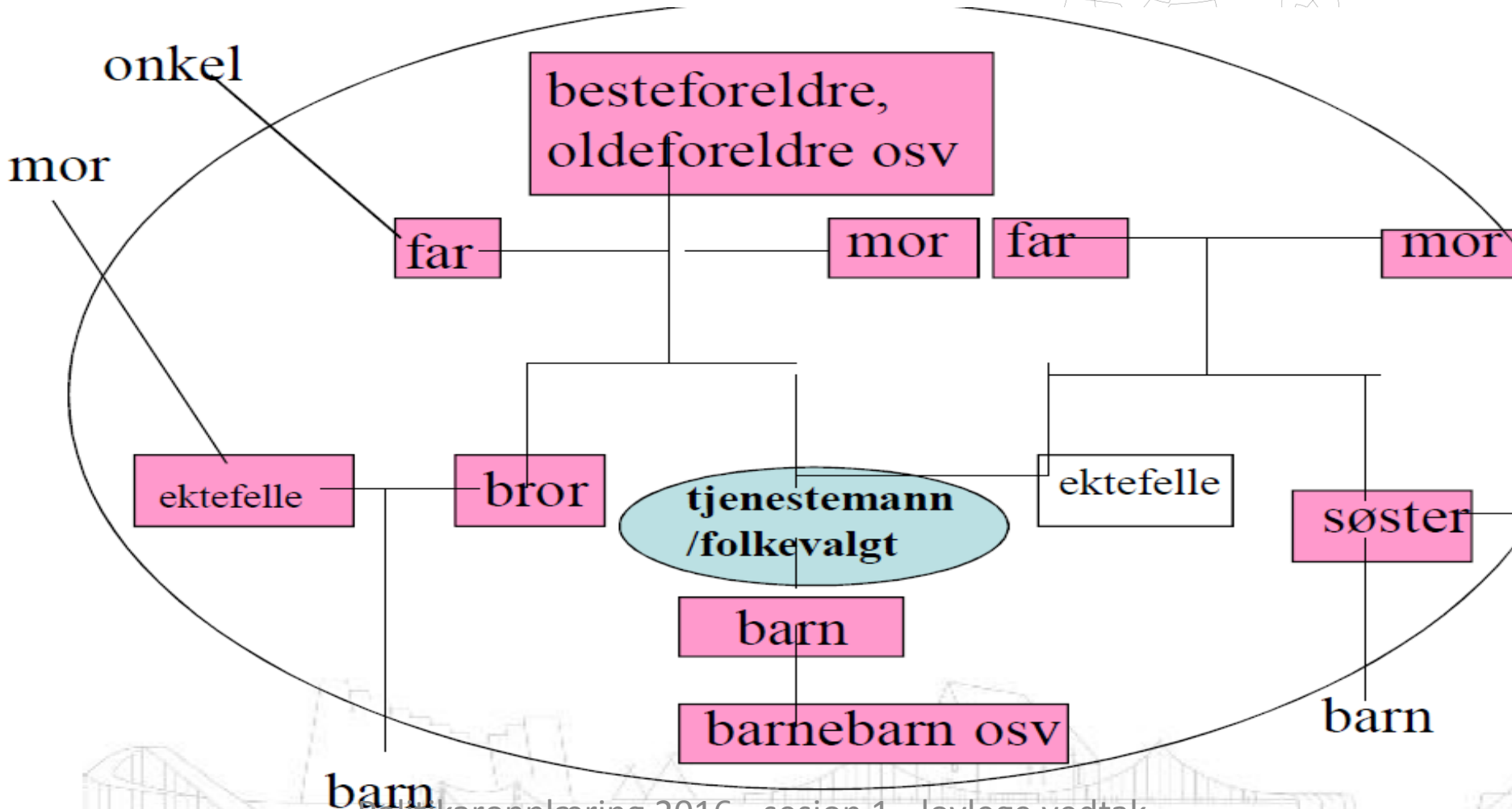
Prosessleiande avgjerd som kan lovlegkontrollerast av fylkesmannen. (OBS – må alltid protokollføre kva for heimel som er nytta!)

Habilitetreglane gjeld;

- Alle folkevalde (*«enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan»*)
- Alle forvaltningsorgan (*«ethvert organ for stat eller kommune»*)
- Alle avgjerder
- Alle forvaltningssaker
- Gjennom heile sakshandsaminga

Automatisk ugild – fvl. § 6, 1. ledd

Fvl. § 6, 2. ledd – skjønnsmessig vurdering

«Likeså er han ugild når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet...»

Lovens hjelpekriterier:

- Særleg fordel, tap, ulempe
- For han sjølv eller nokon han har nær personleg tilknytning til
- Om ugildsinnsigelse er reist av ein part

- Finne relevante moment
- Vege momenta
  - Sakens viktighet
  - Graden av fritt skjønn

Generelle saker

- Saker som angår «alle» innbyggerne i kommunen.
  - Årsbudsjett, økonomiplan, kommuneplan
- Terskelen for at inhabilitet skal foreligge hos en folkevalgt, er høy.

Ugild – ut av saka!

(«tilrettelegge grunnlaget for» + «treffe avgjørelse»)

Avledet inhabilitet – fvl. § 6, 3. ledd:

- Direkte underordna tjenestemann kan framleis tilrettelegge saka
- Ingen direkte underordningsforhold i kollegiale organ
- Kort om inhabilitet hos rådmenn og enhetsledere

Særregler om inhabilitet i kommunelova

Koml. § 40 nr. 3 bokstav a

Ikke inhabil ved valg til offentlige tillitsverv

Koml. § 40 nr. 3 bokstav b

- Folkevalde som også er tilsett i kommunen – blir inhabile slik at dei ikkje kan handsame saka to gonger.
- Men unntak for generelle saker som årsbudsjett, økonomiplan og kommuneplan.

Koml. § 40 nr. 3 bokstav c

- Inhabilitet for folkevalde ved klagesakshandsaming (internklageordning) når han som tilsett eller folkevald har vært med på avgjerda i første instans.

OBS – gjeld ikkje underinstansbehandling av klagen, og er ikkje relevant ved klagesak som skal til statleg klageorgan.

2. Ledd – strengere avleda inhabilitetsregel for underordna tilsett, slik at denne ikkje kan delta i politisk handsaming av klagesaka.

- Tolkningsuttalelser fra Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling
https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/jd/lover_regler/tolkningsuttalelser/id441575/
- Kommunal- og moderniseringsdepartementets veileder «Habilitet i kommuner og fylkeskommuner»
<https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/habilitet-i-kommuner-og-fylkeskommuner/id653489/>

Alltid velkomne til å spørje fylkesmannen sine folk om råd!

Følgjer av feil i sakshandsaminga

To moglege utfall:

1. Vedtaket er likevel gyldig til tross for feilen (fvl. § 41)

”vedtaket er likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold”

2. Vedtaket er ugyldig

LOVLEGGKONTROLL (kompl. § 59)

KVA?

- Statleg kontroll med om ei kommunal avgjerd er lovleg.
- Er ikkje er klage jfr forvaltningslova.
- Ein sikkerheitsventil.

KVIFOR?

- Et middel for å få avklart rettsleg tvil utan å måtte gå til domstolane.
- Ordninga er grunngeve i omsynet til:
  - Rettstryggleik
  - Fagleg kvalitet i forvaltninga sine avgjerder
  - Forvaltninga sitt omdømme

***

- Omfanget av lovlegkontrollar ligg på om lag 10-12 i året. Berre eit fåtal av desse er av eige tiltak.
- I tillegg mottek vi oppmodingar om å gjere lovlegkontroll av eige tiltak, både av folkevalde og av andre.
- Få avgjerder vert oppheva etter lovlegkontroll

Avgjerder som kan lovlegkontrollerast

- Alle endelege kommunale realitetsavgjerder, treft av eit folkevald organ eller av administrasjonen, samt
  - Avgjerder om lukking av møter
  - Avgjerder om habilitet
- Gjeld berre dei offentlegrettslege sidane ved ei avgjerd.
- Gjeld ikkje t.d:
  - Avgjerder om tilsetting, oppseiing og avskjed (personalsaker)
  - Om reglar om off.anskaffelser er følgt
  - Interne innstillingar, råd og uttaler
  - Uttaler og ytringar av rein politisk art

Kven kan krevje lovlegkontroll?

- Minst 3 medlemmer av kommunestyret
- Klagen må være underskreve av minst 3
- Varamedlemmer er ikkje medlemmer av kommunestyret med mindre klagen gjeld vedtak treft i møte der varamedlemmet møtte
- Fylkesmannen jfr. «av eget tiltak» med heimel i kompl. § 59 nr. 5.

***

- Kravet må vere fremma innan 3 veker frå vedtaket vart treft.
- Fristen er absolutt, det gis ikkje oppreisning for fristoversitting

Lovlegkontroll

Innhald i klagen:

- Kva for feil er gjort?
- Kva for lovreglar er ikkje fulgt?

Ikkje grunnlag for å krevje lovlegkontroll fordi man er politisk usamd i avgjerda!!

Sakshandsaming:

- Klagen fremmast for det organet som har truffe avgjerda
- Organet skal normalt vurdere saka på nytt
- Ikkje klagerett på fylkesmannen si avgjerd

Lovlegkontrollen

Fylkesmannen si kompetanse er avgrensa til å prøve:

1. Er innhaldet i vedtaket lovleg? (Har kommunen materiell kompetanse til å fatte et vedtak med eit slik innhald – korrekt lovforståing)
2. Er vedtaket treft av rett organ? (Har kommunen/organet personell kompetanse til å treffe eit slikt vedtak)
3. Er vedtaket blitt til på lovleg måte (Har kommunen prosessuell kompetanse, dvs er sakshandsamingsreglane fulgt)

Fylkesmannen prøver ikkje skjønnsutøvinga

Resultatet av lovlegkontrollen:

Stadfesting eller oppheving

Fylkesmannen treff ikkje nytt realitetsvedtak

Lovlegkontroll av eige tiltak

- Opp til fylkesmannen sitt skjønn
- Fylkesmannen sitt mynde vert brukt med stor varsemnd
- Vert nytta når det ligg føre klare indikasjonar på at ei avgjerd er ulovleg
- Fylkesmannen prioriterar informasjon og rettleiing til kommunane framfor kontroll av avgjerder av eige tiltak

Takk for meg 😊

